

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 vtrum magis declinet in minus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

enim quam diximus esse actum veritatis, est ad alterum: inquam scilicet, quae circa ipsum sunt, vnde homo alteri manifestat. Alio modo inquam manifestat aequalitatem quandam in rebus constituit: & hoc etiam facit virtus veritatis, adaequat enim signa rebus existens circa ipsum: deficit autem a propria ratione iustitiae quantum ad rationem debiti. Non enim haec virtus attendit debitum legale, quod attendit iustitia, sed potius debitum morale, in quantum scilicet ex honestate vnus homo alteri debet veritatis manifestationem. Vnde veritas est pars iustitiae in quantum annexitur ei, sicut virtus secundaria principali.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quia homo est animal sociale, naturaliter vnus homo debet alteri id, sine quo societas humana seruari non posset. Non autem possent homines adinuicem conuiuere, nisi sibi inuicem crederent, tamquam sibi inuicem veritatem manifestatibus. & ideo virtus veritatis aliquo modo attendit rationem debiti.

AD SECUNDUM dicendum, quod veritas secundum quod est cognitio, pertinet ad intellectum: sed homo per propriam voluntatem, per quam utitur & habitibus, & membris, profert exteriora signa ad veritatem manifestandam: & secundum hoc manifestatio veritatis est actus voluntatis.

AD TERTIUM dicendum, quod veritas, de qua nunc loquimur, differt a veritate vitae, ut dictum est. Veritas autem iustitiae dicitur dupliciter. Vno modo, secundum quod ipsa iustitia est rectitudo quaedam regulara secundum regulam diuinae legis. Et secundum hoc differt veritas iustitiae a veritate vitae: quia veritas vitae est secundum quam aliquis recte uiuit in seipso: veritas autem iustitiae est secundum quam aliquis rectitudinem legis in iudicijs, quae sunt ad alterum, seruat: & secundum hoc veritas iustitiae non pertinet ad veritatem, de qua nunc loquimur, sicut nec veritas vitae. Alio modo, potest intelligi veritas iustitiae, secundum quod aliquis ex iustitia veritatem manifestat, puta, cum aliquis in iudicio veritatem confitetur, aut verum testimonium dicit. Et haec veritas est quidam particularis actus iustitiae, & non pertinet directe ad hanc veritatem, de qua nunc loquimur: quia scilicet in hac manifestatione veritatis principaliter homo intendit nisi sibi alteri reddere. Vnde Philo. in 4. Ethic. de hac uirtute determinans dicit. Non de ueridico in confessionibus dicimus, neque quicumque ad iustitiam, vel iniustitiam contendunt. Veritas autem doctrinae consistit in quadam manifestatione uerborum, de quibus est scientia. Vnde nec ista veritas directe pertinet ad hanc uirtutem, sed solum ueritas, qua aliquis & uita, & sermone talem se demonstrat, qualis est: & non alia quae circa ipsum sunt nec maiora, nec minora. Veritatem quia moralia, in quantum sunt a nobis cognita,

circa nos sunt, & ad nos pertinent, secundum hoc ueritas doctrinae potest ad hanc uirtutem pertinere, & quaecumque alia ueritas, qua quis manifestat uerbo, uel facto quod: cognoscit.

ARTICVLVS. IIII.

Utrum uirtus ueritatis magis declinet in minus.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod uirtus ueritatis non declinet in minus. Sicut enim aliquis dicendo maius, incurrit falsitatem, ita & dicendo minus: non enim magis est falsum quatuor esse quinque quam quatuor esse tria: sed omne falsum est in se malum, & fugiendum, ut philosophus dicit in 4. Ethic. ergo ueritatis uirtus non plus declinat in minus, quam in maius.

¶ 2. Præterea. Quod una uirtus magis declinet ad unum extremum, quam ad aliud, contingit ex hoc, quod uirtutis medium est propinquius uni extremo, quam alteri, sicut fortitudo est propinquius audaciae, quam timiditati: sed ueritatis medium non est propinquius uni extremo, quam alteri, quia ueritas, cum sit aequalitas quadam, in medio punctuali consistit: ergo ueritas non magis declinat in minus.

¶ 3. Præterea. In minus uidetur a ueritate recedere, qui ueritatem negat, ueritati aliquid subtrahens, in maius autem qui ueritati aliquid superaddit: sed magis pugnat ueritati, qui ueritatem negat, quam qui superaddit, quia ueritas non compatitur secum negationem ueritatis, compatitur autem secum superadditionem: ergo uidetur quod ueritas magis debeat declinare in maius, quam in minus.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 4. Ethic. quod homo secundum hanc ueritatem, magis ad uero declinat in minus.

RESPON. Dicendum, quod declinare in minus a ueritate, contingit dupliciter. Vno modo, affirmando, puta, cum aliquis non manifestat totum bonum, quod in ipso est, puta, scientiam, uel sanctitatem, uel aliquid huiusmodi, quod fit sine prauidicio ueritatis, quia in maiori etiam est minus: & secundum hoc haec uirtus declinat in minus. Hoc enim ut Philosophus dicit ibidem, uidetur esse prudentius, propter onerosas superabundantias. Homines enim qui maiora de seipsis dicunt, gratiosi sunt, quasi alijs descendentes per quandam moderationem. Vnde Apostolus dicit 2. ad Cor. 12. Si uolucro gloriari, non ero insipiens, ueritatem enim dicam: parco autem, ne quis me existimet supra id, quod uidet in me, aut audit ex me. Alio modo potest aliquis declinare in minus, negando, sicut neget sibi inesse, quod inest: & sic non pertinet ad hanc uirtutem declinare in minus, quia per hoc incurreret falsum. Et tunc hoc ipsum esset minus repugnans ueritati, non quidem in propriam rationem ueritatis, sed in rationem prudentiae, quam oportet saluari in omnibus uirtutibus. Magis enim repugnat prudentiae, quia periculosus est, & onerosus alijs, quod aliquis existimet, uel iactet se habere quod non habet, quam quod non existimet, uel dicat se non habere quod habet. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

¶ Super Questionem simonem Aristotelium quaerunt.

In articulo eiusdem 109. q. nota. Nouit, quod declinare in minus affirmatiue, est affirmare minus, quam sit: quod constat non esse falsum, quia in maiori includit minus. Sicut si habens decem aureos dicat se habere duos. Declinare uero in minus negatiue, est negare totam eius quantitatem: & hoc constat esse falsum. Sicut si habens decem, dicat, habeo duos tantum.

Infi. q. 129. art. 3. ad 5.

Lib. 4. cap. 7. ante medietatem.

Super

Lib. 4. cap. 7. circa medietatem.

Alias, non affirmande.

Lib. 4. Ethic. cap. 7. circa medietatem.

Super

Super Questionis centesimadecima. Articulum primum.

In tit. r. art. q. 110. nota, quod quodammodo iuxta distinctionem verum, opponitur semper falsitas, & ambe sunt in intellectu:

ad ipsum finem ordinatur, sed oportet opponitur veritati, alioquin non magis dicitur per talem finem. Verum operatio ad finem ad finem, quamvis in opere semper non possibile est enim aliquid fieri propter finem.

QVÆSTIO CX.

De vitijs oppositis veritati, in quatuor articulis diuisa.

DEINDE considerandum est de vitijs oppositis veritati.

Primo, De mendacio.

Secundo, De simulatione, siue hypocrisi.

Tertio, de iactantia, & opposito vitio.

Circa mendacium quaruntur quatuor.

Primo, Vtrum mendacium semper opponatur veritati, quasi continens falsitatem.

Secundo, De speciebus mendacij.

Tertio, Vtrum mendacium semper sit peccatum.

Quarto, Vtrum semper sit peccatum mortale.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum mendacium semper opponatur veritati.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod mendacium semper opponatur veritati. Opposita enim non possunt esse simul: sed mendacium simul potest esse cum veritate. qui enim verum loquitur, quod falsum esse credit, mentitur, vt Aug. * dicit in libro contra mendacium. ergo mendacium non opponitur veritati.

2 Præter. Virtus veritatis non solum consistit in verbis, sed etiam in factis, quia secundum Philosoph. * in 4. Ethic. secundum hanc virtutem aliquis verum dicit & in sermone, & in vita: sed mendacium consistit solum in uerbis. dicitur enim, quod mendacium est falsa uocis significatio, sic ergo uidetur quod mendacium non directe opponatur uirtuti ueritatis.

3 Præter. Aug. * dicit in lib. contra mendacium, quod culpa mentientis est fallendi cupiditas: sed hoc non opponitur ueritati, sed magis beneuolentiæ, uel iustitiæ. ergo mendacium non opponitur ueritati.

SED CONTRA est, quod dicit Aug. * in lib. contra mendacium. Nemo dubitet mentiri cum, qui falsum enuntiat causa fallendi. Quapropter enuntiatio falsi cum uoluntate ad fallendum prolata, manifestum est mendacium: sed hoc opponitur ueritati. ergo mendacium ueritati opponitur.

festum est mendacium: sed hoc opponitur ueritati. ergo mendacium ueritati opponitur.

RESPON. Dicendum, quod actus moralis ex duobus speciebus sortitur, scilicet ex obiecto, & ex fine. Nam finis est obiectum uoluntatis, quæ est primum mouens in moralibus actibus. Potentia autem a uoluntate mota, habet suum obiectum, quod est proximum obiectum uoluntatis actus, & se habet in actu uoluntatis ad finem, sicut materiale ad formale, ut ex supradictis * patet. Dicitur tamen autem, quod uirtus ueritatis, & per consequens opposita uitiis in manifestatione consistit, quæ sit per aliqua signa: quod quidem manifestatio, siue enuntiatio est rationis actus conferentis signum ad signatum. Omnis enim representatio consistit in quadam collatione, quæ proprie pertinet ad rationem. Unde etiam bruta animalia aliquid manifestant, non tamen manifestationem intendunt, sed naturali instinctu aliquid agunt, ad quod manifestatio sequitur: in quantum tamen huiusmodi manifestatio, siue enuntiatio est actus moralis, oportet, quod sit uoluntatis, & ex intentione uoluntatis dependens. Obiectum autem proprium manifestationis, siue enuntiationis est uerum, uel falsum. Intentio uero uoluntatis inordinata potest ad uocem ferri, quorum unum est, ut falsum enuntietur: aliud est obiectus proprius falsæ enuntiationis, ut scilicet aliquis fallatur. Si ergo ista tria concurrant, scilicet quod falsum sit id, quod enuntiat, quod ad sit uoluntas fallum enuntiandi, & iterum intentio fallendi, tunc est falsitas materialiter, quia falsum dicitur: & formaliter, propter uoluntatem fallum enuntiandi, & effectiue propter uoluntatem falsitatem imprimendi. Sed tamen ratio mendacij sumitur a formali falsitate, secundum hoc, scilicet, quod aliquis habet uoluntatem fallum enuntiandi. Unde & mendacium non nominatur eo, quod contra mentem dicitur. Et ideo si quis fallum enuntiat, credens id esse uerum, est quidem falsum materialiter, sed non formaliter, quia falsitas est propter intentionem dicentis, unde non habet perfectam rationem mendacij. Id enim quod proprie

Intra 2r. 2. cor. Et 3. dicitur. 38. art. 1.

In di. de mendacio ca. 3. 2. med. tom. 4.

Lib. 4. cap. 7. paulus a primo ep. tom. 5.

Lib. de mendacio, ca. 3. 2. med. to. 4.

Lib. de mendacio, cap. 4. non procul a fine. to. 4.